

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ВИНИКНЕННЯ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ КРИЗИ У МОЛОДІ

Парафило С. А.

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського рівня)

за спеціальністю 053 – Психологія

Кременчуцький національний університет

імені Михайла Остроградського

Науковий керівник: Літвінова О. В.

кандидат психологічних наук, доцент,

завідувач кафедри психології, педагогіки та філософії

Кременчуцький національний університет

імені Михайла Остроградського

м. Кременчук, Україна

Сучасна молодь стикається з численними викликами, які підсилюють відчуття невизначеності, кризи сенсу та самоідентичності. Юнацький вік є критичним періодом для формування світогляду, життєвих орієнтацій і ціннісної системи особистості. У цьому віці особливо загострюються екзистенційні теми, а соціальні виклики сьогодення значною мірою посилюють ці переживання. Саме тому дослідження соціально-психологічних чинників, що впливають на прояви екзистенційної кризи, має як теоретичне, так і практичне значення.

Дослідженням екзистенційної кризи як поворотного пункту, який може змінити у підсумку подальше життя займалися В. Франкл, Т. Титаренко, Р. Мей, К. Роджерс. Під екзистенційною кризою ми розуміємо стан тривоги, коли людина відчуває глибокий психологічний дискомфорт в питаннях, які стосуються подальшого існування, пов'язані з апатією, депресією і втратою інтересу до життя, є потреба лише вижити, відбувається руйнація почуття поточної реальності і поглядів на світ «іншими очима» [3].

До комплексу вивчення психологічних і соціальних чинників, що сприяють або супроводжують переживання екзистенційної кризи у сучасній молоді ввійшли методика Ш. Шварца «Портрет цінностей» (адаптація І. Семків) [2], методика «Шкала інтолерантності до невизначеності» (IUS-12) Н. Карлетона (адаптація Г. Громова) [1] та розроблена анкета. Дослідження, в якому брали участь молодь віком від 18 до 24 років було проведено в лютому 2025 року, на рис. 1 представлено гістограму розподілу респондентів за вираженістю основних цінностей.

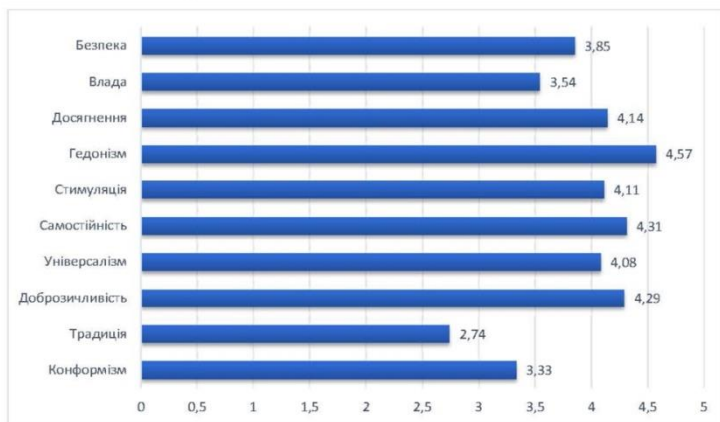

Рис. 1. Гістограма розподілу результатів дослідження за методикою Ш. Шварца «Портрет цінностей» (адаптація І. Семків)

Аналіз результатів дозволив виявити у молоді домінування таких цінностей, як: гедонізм, самостійність та доброзичливість, при цьому найнижчі показники проявились у прояві цінностей традиції, конформізму та влади. Респонденти схильні до індивідуалізму та відходу від класичних соціальних ролей, вони прагнуть отримувати задоволення від життя та потребують позитивних міжособистісних відносин.

Дослідження за методикою «Шкала інтолерантності до невизначеності» дозволило отримати такі результати (див. рис. 2).

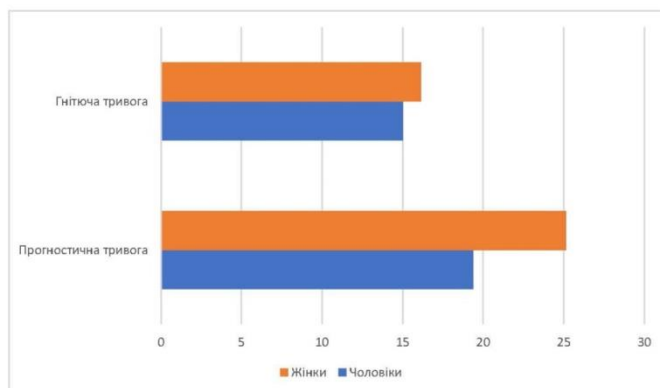

Рис. 2. Гістограма результатів дослідження за методикою «Шкала інтолерантності до невизначеності» (IUS-12) Н. Карлетона (адаптація Г. Громова)

Дослідження інтолерантності до невизначеності свідчить про те, що дівчата більше за хлопців, переживають гнітючу і прогностичну тривогу в умовах невизначеності та нестабільних зовнішніх умовах.

Проведене анкетування за допомогою авторської анкети дозволило визначити соціально-психологічні чинники екзистенційної кризи молоді. Визначено, що більшість респондентів (79,6 %) не мають чітко визначених життєвих цілей, на них значно впливає суспільство, джерелами стресу для них є війна (53,3 %), фінансове становище (76,7 %) проблеми в сім'ї (56,7 %), страх невизначеності майбутнього (56,7 %), втрата сенсу (36,7 %), самотність (33,3 %), вони відчувають тривогу (66,7 %), розчарування (43,3 %), нерозуміють власні бажання (60 %), невпевнені у собі (50 %), страх перед майбутнім (43,6 %) також більшість зазначили погіршення стану здоров'я (73,3 %).

На основі проведеного дослідження, можемо зробити висновки, що така ціннісна спрямованість на індивідуалізм та відхід від класичних соціальних ролей відбувається на тлі значного впливу суспільства та, як показало анкетування, відсутності чітко визначених життєвих цілей у більшості респондентів (79,6 %). Виявлене прагнення до самостійності та гедонізму стикається з високим рівнем стресогенних чинників, серед яких молодь виділяє війну, складне фінансове становище, проблеми в сім'ї та страх невизначеності майбутнього. Саме ці зовнішні обставини, ймовірно, посилюють внутрішній дискомфорт та сприяють розвитку кризових станів. Результати дослідження інтолерантності до невизначеності корелює з даними анкети, де страх невизначеності майбутнього (56,7 %) є одним із ключових стресорів, а тривогу відчувають 66,7 % респондентів. Отже, висока інтолерантність до невизначеності, особливо у дівчат, є важливим психологічним чинником, що підсилює переживання екзистенційної кризи в сучасних нестабільних умовах. Анкетування також виявило низку негативних емоційних станів та внутрішніх проблем, що супроводжують кризові переживання молоді. Окрім вже згаданої тривоги, це розчарування, нерозуміння власних бажань, невпевненість у собі. Важливо, що 36,7 % респондентів вказали на втрату сенсу, а 33,3 % – на самотність, що є прямими маркерами екзистенційних проблем.

Таким чином, узагальнюючи результати всіх методик, ми можемо зробити висновок, що екзистенційна криза у досліджуваній молоді має комплексну природу та зумовлюється суперечністю між прагненням до самостійності, гедонізму та доброзичливих стосунків і впливом потужних соціальних стресорів (війна, фінансова нестабільність, сімейні проблеми, невизначеність майбутнього). Відсутність чітких життєвих цілей у багатьох молодих людей, високий рівень суспільного впливу, а також індивідуально-психологічні особливості, такі як підвищена

інтолерантність до невизначеності, сприяють поглибленню кризових переживань. Це проявляється у поширенні тривоги, розчарування, нерозуміння себе, втрати сенсу, самотності та негативно позначається на загальному стані здоров'я молоді. Перспективними напрямками подальших досліджень є поглиблене вивчення взаємозв'язку особистих ресурсів і соціальних чинників, що сприяють подоланню екзистенційної кризи, впровадження практичних психологічних інтервенцій для підтримки молоді у кризових періодах.

Література:

1. Громова Г. М. Інструменти вимірювання толерантності до невизначеності. Адаптація тесту «Шкала інтолерантності до невизначеності» Н. Карлетона. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*, 2021. № 47(50). С. 115–130.
2. Семків І. І. Адаптація методики Ш. Шварца «Портрет цінностей» українською мовою. *Практична психологія та соціальна робота*. 2013. № 1. С. 12–28.
3. Синявський В. В., Сергєєнкова О. П., Побірченко Н. А. Психологічний словник, 2007. 336 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5980/3/O_Serhieienkova_IL.pdf (дата звернення 12.04.2025 р.).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-522-1-114>

ОСОБЛИВОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОБ'ЄКТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Покорський О. В.

аспірант

Класичний приватний університет

м. Запоріжжя, Україна

Становлення новітньої парадигми державного управління вищою освітою в Україні відбувається під впливом численних викликів: необхідності гармонізації з європейським освітнім правом, забезпечення академічної автономії закладів вищої освіти при збереженні публічного контролю за якістю освітніх послуг, інтеграції результатів наукових досліджень у процес навчання, цифровізації освітнього простору, а також адаптації системи вищої освіти до умов воєнного стану та післявоєнного відновлення країни. Дослідження особливостей вищої освіти як об'єкта